

УДК 65.012.8

О. В. Халіна*Українська академія друкарства***ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ПРОЦЕСУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА**

Розглядаються теоретичні аспекти створення власної служби економічної безпеки.

Економічна безпека, служба безпеки підприємства, регламент служби безпеки

У складних умовах господарювання, що характерні для вітчизняної економіки, особливої важливості набуває процес гарантування економічної безпеки кожного підприємства, здійснення якого за умов недостатності та недосконалості теоретичної бази є ускладненим, а відтак і недостатньо ефективним. Теоретичне напрацювання нових методів забезпечення економічної безпеки підприємства є актуальною проблемою, оскільки її вирішення покликане знайти і запропонувати діючі механізми, успішні для застосування на практиці.

Вагомий внесок у дослідження проблеми економічної безпеки держави і підприємництва зробили вітчизняні вчені О. Ареф'єва, С. Злупко, В. Білоус, Н. Вавдіюк, В. Геєць, З. Герасимчук, Я. Гончарук, С. Довбня, В. Духов, Т.Іванюта, М. Єрмоленко, Я. Жаліло, А. Заїчковський, І. Зінько, Т. Кузенко, О. Кузьмін, А. Кириєнко, Т. Ковальчук, Б. Кравченко, О. Коробчинський, М. Лещенко, О. Ляшенко, В. Марцин, Л. Мельник, І. Михасюк, С. Мочерний, В. Мунтян, Н. Нижник, В.Ортинський, С. Покропивний, О. Терещенко, Н.Тумар, В. Франчук, М. Флейчук, С. Шкарлет, В. Шлемко, В. Ярочкін та ін. Однак, на нашу думку, в науковій літературі в недостатній мірі розглянуто методи, способи та механізми забезпечення економічної безпеки підприємства, особливо це стосується розроблення практичних рекомендацій.

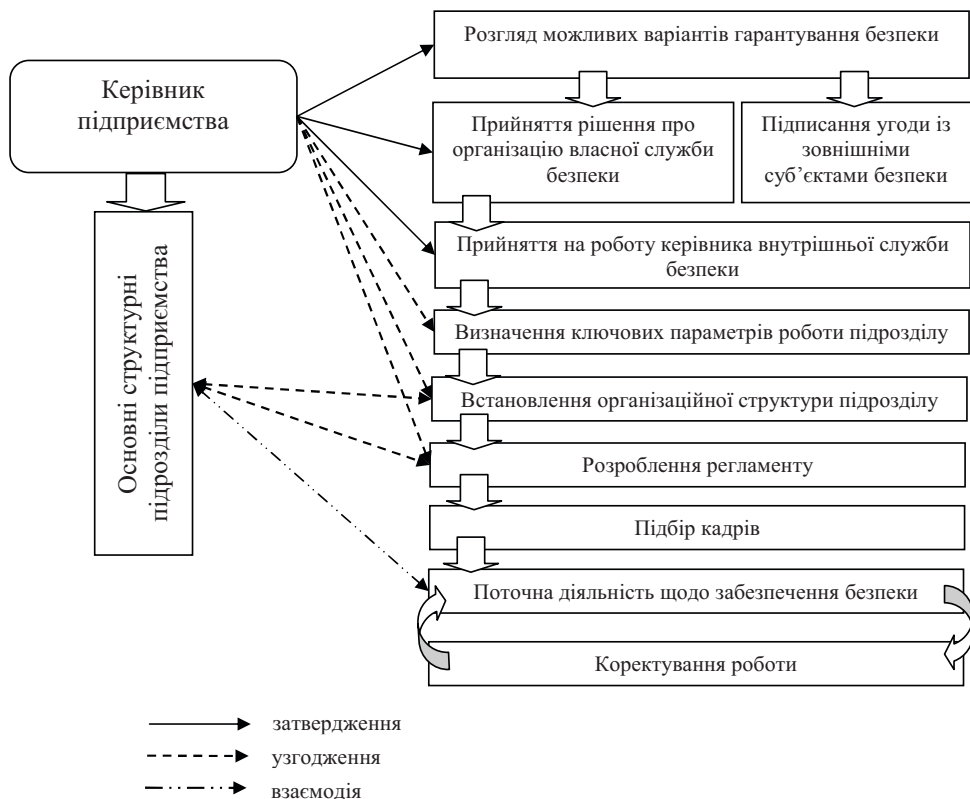
Метою даної статті є визначення послідовності та теоретичних засад створення внутрішньої служби безпеки підприємства.

За твердженням науковців О. Ляшенка, Ю. Погорелова, В. Безбожного, питання економічної безпеки є завжди актуальним незалежно від стану життєвого циклу певної соціально-економічної системи, масштабів її діяльності та загальноекономічної ситуації в країні [2]. Поділяючи цю думку, вважаємо, що процеси забезпечення економічної безпеки підприємства та функціонування самого підприємства взаємозалежні, постійно перебувають у тісному зв'язку і тому їх потрібно розглядати в сукупності. Ґрунтуючись саме на цій тезі, нами розроблена організаційна схема процесу забезпечення економічної безпеки підприємства, на першому етапі якого обов'язковим є розгляд можливих альтернативних варіантів гарантування безпеки. Для вирішення зазначеного питання узагальнено доробок вітчизняних і закордонних науковців щодо

суб'єктів економічної безпеки, які умовно можна поділити на дві групи – внутрішні та зовнішні.

До внутрішніх суб'єктів відносяться *спеціалізовані суб'єкти* (служба безпеки підприємства, підрозділ пожежної безпеки, охоронна служба); *напів-спеціалізовані* (медична частина, юридичний відділ); *інший персонал*, який підпорядковується керівництву підприємства і не бере безпосередньої участі в забезпеченні безпеки підприємства.

До зовнішніх суб'єктів можна віднести: органи виконавчої влади, законодавчі і правоохоронні органи, наукові та освітні заклади, які формують законодавчу основу функціонування і захисту підприємства та забезпечують її виконання, а також недержавні організації, представлені приватними охоронними фірмами, аналітичними і консультативними центрами, котрі на комерційній основі надають послуги щодо забезпечення безпеки. Слід відмітити, що діяльність зовнішніх суб'єктів не може контролюватися з боку підприємства, зате вони можуть суттєво впливати на функціонування самого підприємства, що ставить їх діяльність у категорію важливих умов гарантування економічної безпеки на макрорівні (див. рисунок).

Організаційна схема процесу забезпечення економічної безпеки підприємства

Попри суттєву відмінність між ключовими функціями та можливостями різних суб'єктів, забезпечення безпеки силами власної служби безпеки, на наш погляд, процес досить логічний, конструктивний і правильний, оскільки в такому випадку підприємство зі службою безпеки являють собою один великий і, як правило, злагоджений механізм, котрий завдяки продуманим управлінським рішенням керівництва не повинен давати збоїв, адже будь-який процес набагато простіше контролювати і впливати на його перебіг тоді, коли він є локальним, тобто зосередженим в одному місці (у нашому випадку на підприємстві) [4].

Сам процес створення власної служби безпеки не є складним, головне в ньому – це, звичайно, підбір кадрів. Розглянемо ключові моменти цього процесу. Головною фігурою, від якої залежатиме ефективність функціонування підрозділу, є начальник служби безпеки, тобто особа, яка буде не лише керувати всіма процесами в підрозділі, а й створить вирішальний елемент процесу організації – регламент служби безпеки та діючий механізм, що забезпечуватиме ефективну та стабільну роботу підприємства і значно підвищить рівень його безпеки [4].

Начальника служби безпеки приймає на роботу керівник підприємства. Як правило, це повинна бути особа, якій можна довірити не лише комерційну таємницю, а й власну безпеку та безпеку своїх підлеглих. Перше, що повинен зробити начальник служби безпеки на своїй посаді, – це підібрати надійні та кваліфіковані кадри, з якими доведеться працювати.

Науковці Т. Іванюта та А. Заїчковський визначають різні підходи до організації служби безпеки підприємства. Так, на малій фірмі це може бути одна людина, яка, взаємодіючи з фахівцями різних профілів, організовує захист підприємства. З розвитком фірми збільшується і кількість персоналу по захисту. Якщо це середнє підприємство, на якому трудиться декілька сотень працівників, то воно може дозволити утримання відділу з 7–15 осіб. На найбільших фірмах ця служба нараховує сотні і тисячі фахівців [1]. На нашу думку, основними критеріями при організації процесу забезпечення економічної безпеки є саме розмір підприємства та специфіка його діяльності (рівень загроз і ризиків).

Як відомо, основними об'єктами захисту на підприємстві вважаються його ресурси: фінансові, кадрові, інформаційні та матеріальні. Для того щоб легше було координувати роботу служби безпеки, доцільно розділити підприємство на сегменти, кожен з яких відповідатиме певному ресурсу, і закріпити за кожним сегментом підрозділ служби безпеки. Служба безпеки повинна бути всепроникною і всеохоплюючою і водночас не повинна заважати працювати основним підрозділам підприємства.

Н. Тумар у своїй праці зазначає, що забезпечення економічної безпеки підприємства передбачає розроблення і реалізацію системи заходів, спрямованих на:

попередження неприємностей, які прямо чи непрямо торкаються основної економічної функції підприємства;

раціональний, з мінімальними втратами вихід з неприємностей, якщо вони все-таки виникли;

забезпечення успішності основної функції підприємства шляхом виявлення ключових факторів успіху і знаходження способів їх реалізації [3].

Усі перераховані заходи простіше здійснити за умови регламентування служби безпеки підприємства і чіткого розподілення функціональних обов'язків між відділами. Таким чином відбувається концентрація зусиль конкретного підрозділу чи особи на конкретному об'єкті, що не лише пришвидшує процес, а й дає кращий результат.

Організувати будь-який процес доволі непросте завдання, а тим більше якщо йдеться про гарантування безпеки підприємства. Раціональне функціонування служби безпеки може бути досягнуте при оптимальному рівні регламентації діяльності. Так, при надмірному регламентуванні втрачається можливість оперативного реагування на непередбачувані ситуації, і навпаки, при недостатньому – знижується ступінь готовності здійснювати заплановані заходи. Регламент служби безпеки підприємства покликаний підтримувати дисципліну в колективі і бути запорукою його злагодженої та ефективної роботи. Саме тому він повинен складатися лише з найнеобхідніших частин (положень, інструкцій), які, в свою чергу, характеризуються чіткістю, зрозумілістю і не є перевантаженими зайвою інформацією.

Отже, нами здійснено спробу сформулювати ключові параметри організації процесу забезпечення економічної безпеки, у т.ч. шляхом створення внутрішньої служби безпеки. Подальшого дослідження потребують проблеми прийняття та реалізації управлінських рішень стосовно забезпечення безпеки в розрізі ключових сфер діяльності підприємства.

1. Іванюта Т. М. Економічна безпека підприємства / Т. М. Іванюта, А. О. Заїчковський. – К.: ЦУЛ, 2009. – 256 с. 2. Система економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : моногр. / О. М. Ляшенко, Ю. С. Погорелов, В. Л. Безбожний [та ін] ; за заг. ред. Г. В. Козаченко. – Луганськ : Елтон, 2010. – 282 с. 3. Тумар Н. Б. Экономическая безопасность предприятия / Н. Б. Тумар. – Х., 2006. – 160 с. 4. Халіна О. В. Теоретичні аспекти гарантування економічної безпеки підприємств видавничо-поліграфічної галузі / О. В. Халіна // Поліграфія і видавнича справа. – 2011. – №4(56). – С. 163–172.

ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ АСПЕКТЫ ПРОЦЕССА ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Рассматриваются теоретические аспекты создания собственной службы экономической безопасности.

ORGANIZATIONAL ASPECTS OF ECONOMIC SECURITY SOFTWARE COMPANY

The paper deals with theoretical aspects of creating their own economic security services.

Стаття надійшла 25.10.2012

УДК 658.36.76

О. М. Кавин*Українська академія друкарства***ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ЯК
ПЕРЕДУМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
ПІДПРИЄМСТВА**

Досліджується сутність економічної стійкості підприємства й на основі цього створено модель її трансформації під впливом дії зовнішніх і внутрішніх чинників.

Економічна стійкість, економічна безпека, рівновага, чинники

Характерною ознакою ринкової економіки є невизначеність, яка обумовлена конкуренцією суб'єктів господарювання і періодичністю прояву криз, а для вітчизняних підприємств ще й систематичною непередбачуваною зміною законодавчого поля, політичною нестабільністю, низькою ефективністю застосування державою економічних важелів регулювання тощо. Результатом дії перелічених чинників стала критично висока частка збиткових підприємств: у 2007 р. – 33,8%, 2008 р. – 38,7, 2009 р. – 41,1, 2010 р. – 42,7%, а в січні–серпні 2011 р. досягла 43,6% при загальній сумі збитків 42505,7 млн грн [10]. Звичайно, це явище можна пов'язувати зі світовою кризою, коли підприємства не змогли швидко адаптуватися до таких умов господарювання. Водночас, відповідно до наведених статистичних даних, критичний для національної економіки рівень збитковості підприємств спостерігається як до фінансової кризи 2008 р., так і після, тобто тенденції розвитку світової економіки були впливовими, але не були визначальними.

Високий рівень збитковості підприємств України негативно відображається на економіці в цілому, адже банкрутство навіть одного великого підприємства може мати негативні наслідки для економіки міста, області й країни, що веде до неплатежів, уповільнення ділової активності й загострення соціальних проблем.

Сьогодні зниження рівня збитковості та досягнення високої ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств можливе через гарантування належного рівня економічної безпеки, що, у свою чергу, потребує забезпечення економічної стійкості кожного суб'єкта господарювання. Чим вища стійкість підприємства, тим більше воно незалежне від несподіваної зміни ринкової кон'юнктури і, як наслідок, менша ймовірність виявитися на краю банкрутства [11].

Незважаючи на важливість вирішення проблеми економічної стійкості підприємств, підхід до розуміння поняття «економічна стійкість» є досить одностороннім, оскільки обмежується рамками фінансових категорій. Залишається не систематизованим і фрагментарним практичний фінансово-економічний механізм реалізації економічної стійкості, хоча вітчизняні підприємства